

Svetovanje in izobraževanje,
Maja Brozovič s.p.
Kidričeva 82, 1236 Trzin

LEADER - lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Sofinancira
Evropska unija

Akcijski načrt odstranjevanja invazivnih in tujerodnih rastlin (ITV) v projektu Posvoji invazivko v občini Mengeš

Izdelala:
Maja Brozovič

Mengeš, april 2026

Številka registracije 316-10-03289-2024/2 z dne 27.9.2024 pri AJPEŠ. Matična številka: 9749136000.
Davčna številka: 76881121. TRR pri NLB d.d. SI56 0230 5402 1865 665

VSEBINA

1. CILJ NALOGE
2. ANALIZA OBMOČJA
3. PREDSTAVITEV IZBRANIH INVAZIVNIH TUJERODNIH RASTLIN
4. PRIKAZ OBMOČIJ POJAVLJANJA PREDNOSTNIH INVAZIVNIH TUJERODNIH RASTLIN NA NARAVOVARSTVENO POMEMBNIH OBMOČJIH
5. UKREPI IN NAVODILA ZA ODSTRANJEVANJE PREDNOSTNIH INVAZIVNIH TUJERODNIH RASTLIN
6. VIRI IN LITERATURA

1. CILJ NALOGE

Invazivne tujerodne vrste (ITV) predstavljajo eno največjih groženj biotski raznovrstnosti in naravnim ekosistemom, saj ogrožajo avtohtone vrste, povzročajo degradacijo habitatov in imajo negativne vplive na kmetijstvo in druge gospodarske dejavnosti ter nekatere tudi na zdravje človeka. Zaradi podnebnih sprememb in človeških posegov v naravo se nova rastišča hitro širijo, kar povečuje potrebo po takojšnjem odzivu. Ena od težav je pomanjkanje ozaveščenosti in sistematičnega načrtnega pristopa k reševanju tega problema. Ekonomsko najbolj vzdržen model odstranjevanja ITV je zgodnje obveščanje in hitro odzivanje.

V Mengšu se zavedajo groženj, ki jih predstavljajo invazivne tujerodne vrste (ITV) za okolje in zmanjševanje biotske raznovrstnosti. Pred nekaj leti so ob Pšati potekale prostovoljne akcije odstranjevanja japonskega dresnika pod vodstvom biologinje Urše Koce. Na območju Jabel je Zavod RS za varstvo narave (ZRSVN) organiziral več let zapored akcije odstranjevanja navadne barvilnice. Akcije odstranjevanja navadne barvilnice so izvajali tudi na Slovenski državni gozdovi (SiDG) na svojih gozdnih zemljiščih v okolici Jabel.

V okviru LAS projekta »Posvoji invazivko« je Občina Mengeš skupaj z občinama Trzin in Domžale pričela v letu 2025 z izvedbo akcij, na način, da skupina ljudi, društvo odstranjuje ITV na izbranem rastišču dvakrat v rastni sezoni od konca maja do septembra. V Občini Mengeš so pristopila tri društva. Vsaka od skupin »posvojiteljic« se organizira po svoje in skrbi za točno določeno, po velikosti obvladljivo območje, kar je dolgoročno vzdržen način. Ključna prednost akcij je ozaveščanje, saj se v akcije vključi širok krog ljudi, ki se med sodelovanjem seznanijo s problematiko in dobijo znanje ter navado odzivanja na pojav ITV.

Cilj LAS projekta »Posvoji invazivko« je poleg izvedbe akcij odstranjevanja z lokalnimi društvi, delavnic, dogodkov in promocije z ozaveščanjem o ITV, tudi izdelava akcijskih načrtov odstranjevanja ITV z opisom vrst ITV, s popisom rastišč, ki se odstranjujejo ter z navodili in ukrepi za njihovo odstranjevanje. Na podlagi akcijskih načrtov bodo partnerske občine določile prednostna območja za odstranjevanje ITV z društvi v času projekta. Načrt bo podlaga za nadaljevanje prostovoljnih akcij tudi po izteku projekta.

LAS Projekt »Posvoji invazivko« se izvaja na območju občin Domžale, Komenda, Medvode, Mengeš, Trzin in Vodice, ki so del Osrednjeslovenske regije. Partnerji projekta so občina Trzin, kot vodilni partner, ter občini Domžale in Mengeš, Zavod Raspro in Društvo AIA – Mladinski center Mengeš.

2. ANALIZA OBMOČJA

Načrt obravnava prednostno razširjenost ITV na območjih z naravovarstvenim statusom, ki so:

- Ekološko pomembno območje (EPO): ident.št. 34300 Rašica, Dobeno, Gobavica (Uredba o ekološko pomembnih območjih, Uradni list RS, št. 48/04, 33/13, 99/13 in 47/18);
- Posebno varstveno območje (območje Natura 2000): koda SI3000275 Rašica (Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18);
- Naravne vrednote: ident.št. 5032 V Rašica – Dobeno – Gobavica – osameli kras; : ident.št. 5064 Mengeš - jezero v Pristavi - zalit glinokop, ident.št. 4154 Planik, , ident.št. 65 Groblje - drevored (Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot, Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10, 23/15, 7/19 in 53/23).

V Mengšu smo evidentirali naslednje ITV: navadno barvilnico, japonski dresnik, obe vrsti zlate rozge (orjaška in kanadska) in žlezavo nedotiko.

Najbolj razširjena je navadna barvilnica. Njena rastišča se pojavljajo v okolici gradu Jable in v gozdu v njegovi okolici ter proti Dobenu. Največ rastišč je na posekah, kjer je bil odstranjen gozd zaradi lubadarja ter v koridorju državnega daljnovoda severno in severozahodno od gradu Jable. Japonski dresnik je prisoten pretežno ob Pšati v Mengšu, posamezna rastišča so tudi na kmetijskih površinah na severozahodnem delu občine. Žlezava nedotika je prisotna v okolici Cegvence, zlata rozga je prisotna v okolici Jabel, na smučišču Dovga dolina in v bližini skakalnic.

3. PREDSTAVITEV IZBRANIH INVAZIVNIH TUJERODNIH RASTLIN

Sledijo opisi izbranih najbolj problematičnih vrst ITV, ki so najbolj razširjene v občini Mengeš in predstavljajo grožnjo za naravno okolje kot tudi zdravje človeka ter povzročajo tudi gospodarsko škodo.

3.1. NAVADNA BARVILNICA (*Phytolacca americana*)

Škrlatni plod navadne barvilnice poleti. Foto: Maja Brozovič

Močna korenika navadne barvilnice iz katere izraščajo zeleni mladi poganjki. Foto: Katja Rebolj

Navadna barvilnica je invazivna tujerodna rastlina iz Severne Amerike. V Evropo je prišla zaradi lepih in nenavadnih socvetij kot okrasna rastlina v 17. stoletju in do konca 20. stoletja ni povzročala težav. Klimatske spremembe z milimi zimami in dolgimi poletji, naravne ujme kot so vetrolomi, snegolomi, katastrofalen žled pozimi 2014, vsi ti procesi so prizadeli ekološko ravnovesje gozda in posledično tudi intenzivnejši razvoj podlubnikov (lubadarjev). Na posekah se razširja navadna barvilnica.

Rdeči sok njenih jagod so v 17. stol. uporabljali tudi za barvanje vina in izdelovanje rdečega barvila. Zaradi barvila je dobila tudi ime. Celotna rastlina, zlasti njene korenine, je strupena za ljudi in

živali. Zaužitje petih jagod je dovolj za zastrupitev otroka, deset pa za odraslega človeka. S strupenimi izločki, ki jih oddaja v zemljo, preprečuje kaljenje semen rastlinskih vrst v njeni okolici in s tem preprečuje naravno obnovo gozdov. Vpliva tudi na zmanjšanje števila deževnikov, spreminja kvaliteto tal in siromaši biotsko pestrost. Pojavlja se na posekah, v presvetljenih gozdovih in ob gozdnih prometnicah (cestah in vlakah) in lahko tvori goste, neprehodne sestoje, ki izpodrivajo domorodno vegetacijo.

Na začetku vegetacije so stebela zelena, poleti, v času zorenja jagod, pa se obarvajo rdeče. Rastlina zraste od 1,5 do 3,5 metra visoko in je podobna grmovnicam, le da ne oleseni. Veliki listi so suličasto ovalne oblike in nekoliko podobni tobakovim. Cveti od junija do jeseni v belih oziroma roza grozdastih socvetjih. Iz njih se razvijejo plodovi, ki so sprva zelene, kasneje rdeče barve, ko dozori se obarvajo črno-vijolično. V vsakem grozdu je 30 do 70 plodov, v vsakem plodu pa deset semen. Daljše kot je poletje in toplejša kot je jesen, več semena dozori, jagode pa dozori tudi na odrezani veji. Plodovi so hrana nekaterim vrstam ptic (kosi, drozgi, škorci, golobi, grlice in drugi), ki s svojimi iztrebki raznašajo semena in s tem ustvarjajo nova žarišča. Ena rastlina proizvede približno 32.000 semen, ki so kaljiva do 40 let. V Evropi rastlina nima naravnega sovražnika.

Njeni nadzemni deli pozimi zaradi mraza odmrejo in prezimijo le koreni (korenika), ki so mehki in jih z lahkoto odrežemo ali izpulimo. Oblika in barva korena spominjata na koren peteršilja ali hrena. Iz korena spomladi odženejo mladi poganjki.

Na širšem območju Jabel se pojavlja več rastišč navadne barvilnice. Tu so že potekale akcije odstranjevanja ZRSVN in SiDG. V LAS projektu jo odstranjuje Čebelarsko društvo Mengeš na rastiščih v okolici gradu Jable.

3.2. JAPONSKI DRESNIK (*Fallopia japonica*)

Srčasti listi japonskega dresnika. Foto: Maja Brozovič

Rastišče japonskega dresnika na robu travnika zahodno od skakalnic. Foto: Maja Brozovič

Domovina japonskega dresnika je jugovzhodna Azija, od koder ga je leta 1823 kot okrasno rastlino za vrtove in parke v Evropo prinesel nizozemski kirurg Philipp von Siebold. Kasneje so ga sadili za utrjevanje brežin ali ga uporabljali kot krmno in medonosno rastlino. Sredi 19. stoletja je pobegnil v naravo, kjer je začel izpodrivati avtohtono rastje. V Sloveniji so ga prvič opazili leta 1908 ob Savinji, skoraj 30 let kasneje pa še v Ljubljani in ob Bohinjskem jezeru. Danes se pojavlja praktično povsod po Sloveniji. Zaradi izredne trdoživosti in invazivnosti je uvrščen med 100 najbolj invazivnih rastlin sveta. Z Uredbo 1143/2014/EU je bil 7. 8. 2025 posodobljen seznam invazivnih vrst, med njimi so vse tri vrste dresnikov: japonski dresnik – *Reynoutria japonica*, češki dresnik – *Reynoutria × bohemica* in sahalinski dresnik – *Reynoutria sachalinensis*. Za vse vrste, ki so na seznamu EU veljajo najstrožji ukrepi za preprečitev vnosa in širjenja. Vse te vrste je prepovedano vnašati v EU, razmnoževati, gojiti, prevažati, kupovati, prodajati, uporabljati, izmenjevati, posedovati ali jih izpustiti v okolje.

Je zelna trajnica, ki je videti kot grm, z velikimi jajčasto trikotnimi listi, ki zraste do dva metra visoko in več. Steblo je votlo, kolenčasto členjeno in podobno bambusovim. Konec julija na razraščeni rastlini zacvetijo drobni beli cvetovi, ki so združeni v latasta socvetja in obdajajo trikotni orešček, ki je v času zrelosti črno obarvan. Pozimi nadzemni deli rastline odmrejo, spomladi pa iz gosto prepletenih korenin, ki segajo več metrov v globino in širino, ponovno odženejo rdečkasta stebelca. Rastlina raste na degradiranih zemljiščih. Največkrat se razraste na opuščeni gradbiščih, na nasutih zemljin in organskih odpadkih, ob železniških progah in vseh degradiranih zemljiščih. Razrašča se tudi ob rekah in potokih ter se nekontrolirano širi vzdolž vodnega toka. Na nova območja se prenaša predvsem z zemljo, v kateri je rasel, ali z nepravilnim odlaganjem odstranjenih delov in s prevažanjem z gradbeno mehanizacijo preko koles in gosenic.

Ugotovili so tudi njegove zdravilne lastnosti. Vsebuje spojino resveratrol, ki je močan antioksidant, ki znižuje holesterol, zavira staranje, deluje proti kronični utrujenosti, znižuje pritisk, zavira nastanek sladkorne bolezni in zdravi nekatera rakava obolenja. Hkrati pa je to ena izmed najbolj invazivnih rastlin, ki izpodriva domorodne vrste, spreminja podobo pokrajine in povzroča škodo tako v kmetijstvu kot tudi v drugih gospodarskih dejavnostih, na primer vzdrževanje cest, železnic, spreminja obrežno vegetacijo vodotokov. Njegove korenike lahko prodrejo skozi 5 cm debele plasti asfalta in betona, zato ima lahko tudi negativen vpliv na stavbe, infrastrukturne in druge objekte. Zaradi njegove trdoživosti in razvejanosti korenin globoko pod zemljo je njegovo odstranjevanje izredno težavno in dolgotrajno.

Cvetovi so enospolni, rastline pa dvodomne. V Evropi so prisotne le ženske rastline, ker so vse rastline potomke iste rastline, vendar jih lahko opraši pelod sahalinskega dresnika in nastanejo križanci (češki

dresnik). Zelo uspešno se razmnožuje vegetativno, zgolj s posameznimi deli rastline. Delčki stebela, lista in korenike se zlahka zakoreninijo. Glavni način razširjanja je s prevozom zemljin, ki vsebuje delčke rastline, ob vodotokih pa tudi s transportom plavin ob visokih vodah in poplavih.

S sedanjimi projektnimi akcijami je razširjanje japonskega dresnika delno omejeno v Mengšu ob Pšati. Društvo upokojencev odstranjuje japonski dresnik ob Pšati v okolici skakalnic. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) zmanjšuje številčnost japonskega dresnika ob Pšati med Staretovim in Ravbarjevim gradom.

3.3. ŽLEZAVA NEDOTIKA (*Impatiens glandulifera*)

Cvet žlezave nedotike, ki ga obkrožajo zelena štrleča semena, ki jih ob dotiku izstrelji v okolico. Foto: Andreja Slameršek

Rastišče žlezave nedotike ob Cegvenci. Foto: Maja Brozovič

Njena domovina sta Indija in zahodna Himalaja. V Evropo so jo prinesli v 19. stoletju kot okrasno rastlino v parkih in botaničnih vrtovih in kot medovito rastlino. Žlezava nedotika je visoka enoletnica z golim, kolenčasto odebeljenim ter votlim in sočnim stebлом. Listi so nasprotni, v zgornjem delu po tri

v vretencu. Po obliki so jajčastosuličasti, po robu nazobčani. Na listnih pecljih so žlezni laski. Cvetovi so veliki 2 - 4 cm in združeni v latasta socvetja. Venčni listi so škrlatni ali rožnati. Dva stranska venčna lista sta zrasla v čeladasto tvorbo, trije pa so prosti. Ostroga je vrečasta, zadaj naglo zožena v ozkovaljast vrh. Plod je glavica (mnogosemnski suhi plod). Zrel plod se eksplozivno odpre in iz njega se usujejo številna semena. Tvori sklenjene sestoje in izpodriva domorodne vrste z obrežij potokov, rek, ponekod z gozdnih robov, pojavlja se na gozdnih jasah. Uspešno se širi, ker svoja semena izstrelji nekaj metrov v okolico že ob dotiku. Tako je rastlina dobila tudi ime.

Žlezava nedotika je invazivna tujerodna vrsta, ki zadeva Evropsko unijo. To pomeni, da je na seznamu vrst, za katere je treba po Uredbi (EU) 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst pripraviti akcijski načrt obvladovanja močno razširjenih vrst, in jih je prepovedano gojiti, razširjati, prodajati ipd.

Žlezavo nedotiko smo popisali ob gozdni cesti na Dobeno pri Cegvenci in v njeni okolici.

3.4. ORJAŠKA (*Solidago gigantea*) IN KANADSKA ZLATA ROZGA (*Solidago canadensis*)

Značilna rumena socvetja zlate rozge, ki zacveti konec poletja, privabljajo čebele. Foto: Andreja Slameršek

Rastišče zlate rozge pri spomeniku NOB pri skakalnicah. Foto: Maja Brozovič

Poznamo dve vrsti, kanadsko in orjaško zlato rozgo. Njuna domovina je Severna Amerika. V Evropo oz. Veliko Britanijo so ju prinesli v 17. (kanadsko) oz. v 18. stoletju (orjaško) kot okrasni rastlini, ki sta hitro postali priljubljeni. V Sloveniji je prvi zapis o orjaški zlati rozgi v naravi iz leta 1852 pri Beli Cerkvi, o kanadski zlati rozgi pa iz leta 1937 v okolici Ljubljane. Obe vrsti zlate rozge sta zelnaty trajnici, visoki do 2 m. Listi so premenjalno razvrščeni, sedeči ali kratkopeceljati. Rumeni cvetovi so združeni v drobne koške, ki so nameščeni v razvejenih ovršnih socvetjih. Plod je 0,9–1,2 mm dolg orešek z do 2,5 mm dolgim šopom laskov.

Vrsti se razlikujeta po nekaj dobro razpoznavnih znakih: steblo kanadske zlate rozge je v socvetju kratkodlakavo, pri orjaški zlati rozgi pa golo. Koški (socvetja) kanadske zlate rozge so manjši (dolgi 2–3 mm) in jezičasti cvetovi v njih so komaj daljši od cevastih. Orjaška zlata rozga ima večje koške (dolgi so 3–4 mm), jezičasti cvetovi so razločno daljši od ovojka in cevastih cvetov. Okrasna rastlina se širi na gozdne jase, gozdne robove, redko košene travnike, ob vodah in na različnih nasutih zemljin. Cveti od julija do oktobra (orjaška zlata rozga zacveti nekoliko prej kot kanadska). Njena semena so zrela od septembra naprej. Drobne enosemenske plodove, ki imajo na enem koncu šopek laskov, na dolge razdalje raznaša veter. Rastlina pa se razširja tudi z razraščanjem korenin in njihovim razkosanjem. Koške korenin lahko nehote raznesemo s prstjo (npr. s težko mehanizacijo, začasnimi deponijami zemljin ipd.). Priljubljeni sta med čebelarji, saj ponujata bogato jesensko pašo čebelam.

Tako kot naša domorodna navadna zlata rozga sta zdravilni rastlini in pomagata pri teževah s sečili.

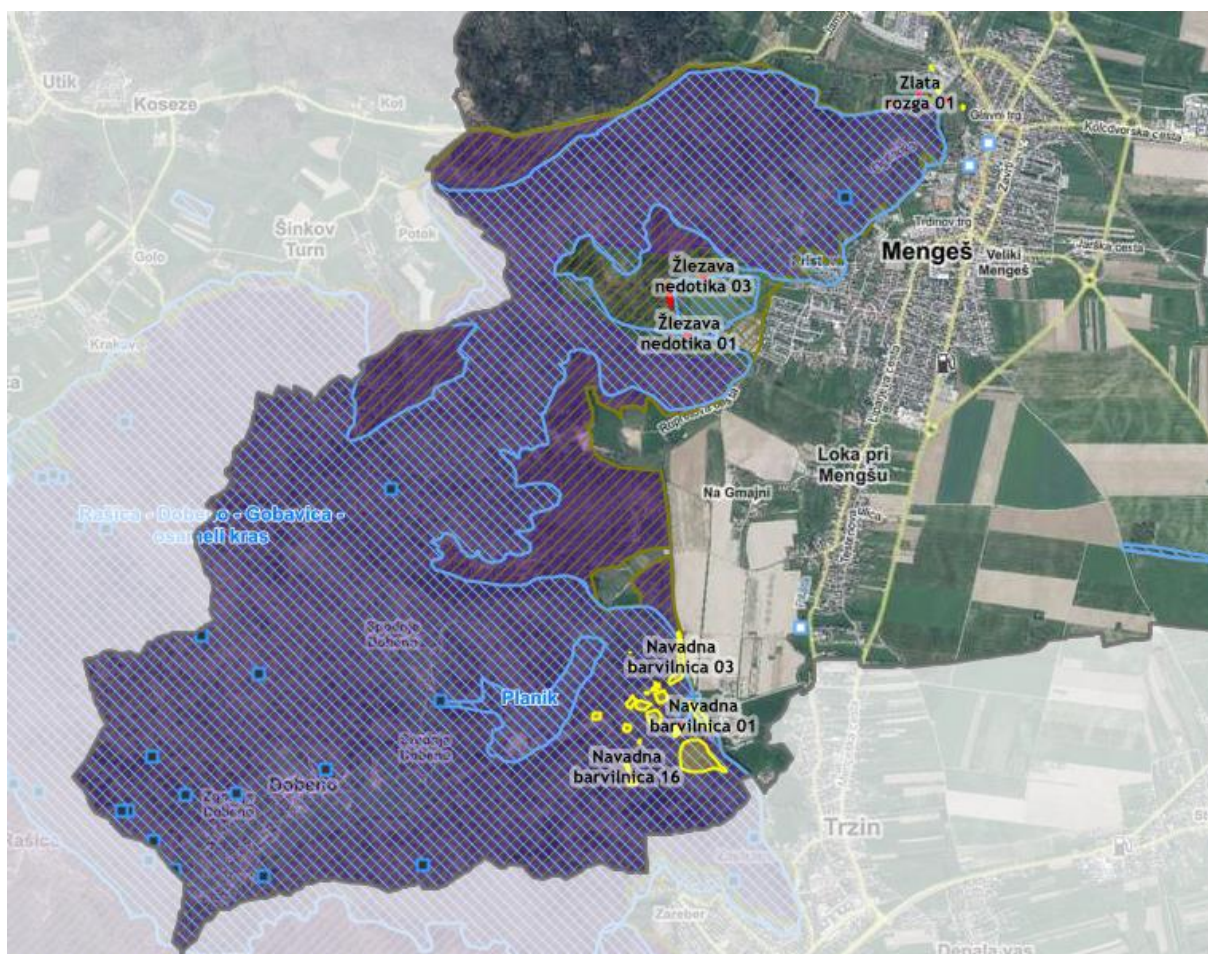
Rastišča zlate rozge so na smučišču Dovga dolina pri Jablah, v okolici spomenika NOB blizu skakalnic ter na nasutju različnih zemljin na gozdnem robu na začetku poti proti Dobenem pri Jablah.

4. PRIKAZ OBMOČIJ POJAVLJANJA PREDNOSTNIH INVAZIVNIH TUJERODNIH RASTLIN NA NARAVOVARSTVENO POMEMBNIH OBMOČIJH

4.1 POPIS VRST ITV NA NARAVOVARSTVENO POMEMBNIH OBMOČIJH S KARTIRANJEM IN VNOSOM V INFORMACIJSKI SISTEM OBČINE TRZIN

V akcijskem načrtu smo popisali rastišča zgoraj navedenih prednostnih ITV pretežno **na območjih z naravovarstvenim statusom**, ki smo jih kartirali in vnesli v prostorski informacijski sistem občine Mengeš (PISO). Kljub temu smo kartirali tudi nekatera rastišča ITV izven naravovarstvenih statusov, ker vplivajo na zmanjšanje biotske raznovrstnosti npr. ob Pšati v Mengšu.

Karta 1: Pregledna karta s prikazom rastišč ITV:

Legenda območij z naravovarstvenim statusom:

- območje Natura 2000
- naravne vrednote

Tabela 1: Rastišča ITV na naravovarstveno pomembnih območjih:

	Ime rastišča ITV	Opis rastišča in stanje	Ukrepi	Prioriteta odstranjevanja ITV
1	Japonski dresnik 01	Nekaj posameznih manjših rastlin na desnem bregu jugovzhodno od skakalnice	Rastline se prekopava z orodjem in puli ter odlaga v rjave zabojnike oz. odpelje na deponijo na zeleni odrez, ki gre v industrijsko kompostiranje.	2
2	Japonski dresnik 02	Nekaj večjih rastlin na levem bregu južno od Ravbarjevega parka.	Rastline se prekopava z orodjem in puli ter odlaga v rjave zabojnike oz. odpelje na deponijo na zeleni odrez, ki gre v industrijsko kompostiranje.	1
3	Japonski dresnik 03	Rastišče na desnem bregu Pšate pri dostopni poti k skakalnicam.	Rastline se prekopava z orodjem in puli ter odlaga v rjave zabojnike oz. odpelje na deponijo na zeleni odrez, ki gre v industrijsko kompostiranje.	2
4	Japonski dresnik 04	Japonski dresnik na levem bregu Pšate pri HNG. Rastišče je posvojilo DU Mengeš in izvaja akcije odstranjevanja.	Rastline se prekopava z orodjem in puli ter odlaga v rjave zabojnike oz. odpelje na deponijo na zeleni odrez, ki gre v industrijsko kompostiranje.	2
5	Japonski dresnik 05	Rastišče japonskega dresnika na levem bregu ob travniku severno od nove brvi, ki ga je posvojilo DOPPS.	Rastline se prekopava z orodjem in puli ter odlaga v rjave zabojnike oz. odpelje na deponijo na zeleni odrez, ki gre v industrijsko kompostiranje.	2

6	Japonski dresnik 06	Večje rastišče japonskega dresnika v suhi strugi zahodno od skakalnic v Mengšu na robu intenzivno obdelanega travnika.	Rastline se prekopava z orodjem in puli ter odlaga v rjave zabojnike oz. odpelje na deponijo na zeleni odrez, ki gre v industrijsko kompostiranje.	1
7	Japonski dresnik 07	Večje rastišče na gozdnem robu ob parkirišču ob gradu Jable	Rastline se prekopava z orodjem in puli ter odlaga v rjave zabojnike oz. odpelje na deponijo na zeleni odrez, ki gre v industrijsko kompostiranje. Po odstranitvi rastlin se rastišče prekrije s pvc folijo ter nekaj let preverja nove rastline pod in v okolici prekritja ter se jih populi in prekoplje.	1
8	Japonski dresnik in zlata rozga	Večje rastišče ITV na nekdanji deponiji zemljin, ki je nastala ob obnovi gradu, jugozahodno od gradu na začetku poti na Dobeno.	Rastline se prekopava z orodjem in puli ter odlaga v rjave zabojnike oz. odpelje na deponijo na zeleni odrez, ki gre v industrijsko kompostiranje. Po odstranitvi rastlin se rastišče prekrije s pvc folijo ter nekaj let preverja nove rastline pod in v okolici prekritja ter se jih populi in prekoplje.	1
9	Zlata rozga 01	Srednje veliko gosto rastišče zlate rozge vzhodno od spomenika NOB pri skakalnicah v Mengšu	Rastline se pokosi pred cvetenjem ali populi vsaj tri leta zapored oz. do izčrpanja in odpelje na zeleni odrez, ki gre v industrijsko kompostiranje.	1
10	Zlata rozga in navadna barvilnica	Rastišče zlate rozge na iztekališču smučišča Dovga dolina.	Zlato rozgo se pokosi pred cvetenjem ali populi vsaj tri leta zapored oz. do izčrpanja in odpelje na zeleni odrez, ki gre v industrijsko kompostiranje. Navadno barvilnico se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture, tako da korenine	2

			nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Predlagamo da za rastišča poskrbi pristojni vzdrževalec smučišča.	
11	Navadna barvilnica 01	Večje rastišče navadne barvilnice vzhodno v okolici gradu Jable, ki ga je posvojilo Čebelarsko društvo Mengeš	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let.	2
12	Navadna barvilnica 02	Rastišče navadne barvilnice severno v okolici gradu Jable, ki ga je posvojilo Čebelarsko društvo Mengeš.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let.	2
13	Navadna barvilnica 03	Rastišča navadne barvilnice vzdolž potoka Šumberk v gozdu severno od gradu Jable.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
14	Navadna barvilnica 04	Rastišče na poseki severno od večjega daljnovodnega koridorja pri Jablah.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga v gozdu na šture ali zatika med veje ali odloži na suhe veje tako, da nimajo stika z zemljo. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2

15	Navadna barvilnica 05	Rastišče na poseki severno od večjega daljnovodnega koridorja pri Jablah.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga v gozdu na štore ali zatika med veje ali odloži na suhe veje tako, da nimajo stika z zemljo. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
16	Navadna barvilnica 06	Večje rastišče pod državnim daljnovodom pri Jablah	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na štore, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
17	Navadna barvilnica 07	Rastišče na poseki severno od večjega daljnovodnega koridorja pri Jablah.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na štore, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
18	Navadna barvilnica 08	Večje rastišče pod državnim daljnovodom pri Jablah	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na štore, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred	2

			cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	
19	Navadna barvilnica 09	Rastišče na poseki severno od večjega daljnovidnega koridorja pri Jablah.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
20	Navadna barvilnica 09	Rastišče na poseki severno od večjega daljnovidnega koridorja pri Jablah.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
21	Navadna barvilnica 10	Rastišče na poseki severno od večjega daljnovidnega koridorja pri Jablah.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
22	Navadna barvilnica 11	Manjše rastišče v gozdu severno od večjega daljnovidnega koridorja pri Jablah.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture,	2

			tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	
23	Navadna barvilnica 12	Manjše rastišče v gozdu severno od večjega daljnovodnega koridorja pri Jablah.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
24	Navadna barvilnica 13	Večje rastišče v gozdu zahodno od gradu Jable.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
25	Navadna barvilnica 14	Rastišče na poseki večjega daljnovodnega koridorja pri Jablah ob poti na Dobeno.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na šture, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
26	Navadna barvilnica 15	Rastišče v gozdu ob poti na Dobeno.	Rastline se populi pred cvetenjem in	2

			plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na štore, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	
27	Navadna barvilnica 16	Rastišče v gozdu v okolici objektov smučišča Dovga njiva in ob poti na Dobeno.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na štore, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
28	Navadna barvilnica 17	Večje rastišče na gozdnih posekah južno od gradu Jable.	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na štore, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	2
29	Navadna barvilnica 18	Rastišče ob poti na Jable zahodno od gradu Jable	Rastline se populi pred cvetenjem in plodenjem s koreninami vred do izčrpanja zalog v tleh. Odstranjene rastline se odlaga na štore, tako da korenine nimajo stika s tlemi. Rastišče se preverja še nekaj let. Akcije s puljenjem pred cvetenjem in plodenjem izmenično	2

			izvajata ZRSVN in SIDG do izčrpanja rastišč.	
30	Žlezava nedotika 01	Rastišče ob gozdni cesti proti Dobenu.	Rastline se populi pred cvetenjem in se jih odloži na štore ali med veje, tako da nimajo korenine stika s tlemi, da se ponovno ne ukoreninijo. Odstranjevanje se ponavlja do izčrpanja rastišča.	1
31	Žlezava nedotika 02	Več razpršenih rastišč zahodno od Cegvence.	Rastline se populi pred cvetenjem in se jih odloži na štore ali med veje, tako da nimajo korenine stika s tlemi, da se ponovno ne ukoreninijo. Odstranjevanje se ponavlja do izčrpanja rastišča.	1

Opomba: številka 1 (rdeča barva) – rastišča ITV, ki so predvidena za prednostno odstranjevanje, 2 (rumena barva) – rastišča ITV, kjer že potekajo projektne akcije odstranjevanja ali so že potekale.

4.2 DOLOČITEV PRIORITET

V akcijskem načrtu smo razdelili rastišča po dveh prioritetah in sicer na prioriteto številka 1 (rdeča barva v Tabeli 1) in prioriteto številka 2 (rumena barva v Tabeli 1). Med prioriteto številka 1 so se uvrstila rastišča, kjer še ne potekajo projektne akcije, vendar bi bilo treba začeti z ukrepi odstranjevanja prednostno oziroma takoj, da se rastline ne bodo razširile na nova rastišča.

Prioriteta številka 1 so rastišča japonskega dresnika v okolici Jabel ter zahodno od skakalnic v Mengšu na robu intenzivno obdelanega travnika, kjer še ne potekajo aktivnosti odstranjevanja, rastišče zlate rozge v okolici Jabel, na smučišču Dovga njiva in v okolici skakalnic pri NOB spomeniku ter rastišča žlezave nedotike ob gozdni cesti za Dobeno ob Cegvenci ter v njeni okolici. Predlagamo, da se seznanijo in ozavešijo lastniki in upravljavci zemljišč z rastišči ITV ter ukrepi in navodili za njihovo odstranjevanje.

Med prioriteto številka 2 so se uvrstila rastišča ITV, kjer že potekajo projektne aktivnosti ali so te načrtovane v času trajanja projekta do konca leta 2027. Sem sodijo rastišča japonskega dresnika ob Pšati med nekdanjim vrtcem, skakalnicami in HNG, ki so jih posvojili dve društvi, Društvo upokojencev Mengeš in DOPPS ter rastišča navadne barvilnice v okolici gradu Jable, kjer rastline odstranjuje Čebelarsko društvo Mengeš. Sem smo uvrstili tudi rastišča navadne barvilnice na širšem območju Jabel in Dobena, kjer so že potekale akcije odstranjevanja s strani ZRSVN in SiDG, vendar jih je treba še spremljati in nove rastline odstranjevati.

Rastišča ITV bomo na terenu še spremljali in ob zaključku projekta akcijski načrt v letu 2027 novelirali z novimi rastišči ITV ter ponovno določili prioritete za ukrepanje na terenu z namenom izboljšanja biotske raznovrstnosti predvsem na območjih z naravovarstvenim statusom.

5. UKREPI IN NAVODILA ZA ODSTRANJEVANJE PREDNOSTNIH INVAZIVNIH IN TUJERODNIH RASTLIN

5.1. UKREPI IN NAVODILA ZA ODSTRANJEVANJE NAVADNE BARVILNICE

- Rastline navadne barvilnice zaradi strupenosti odstranjujemo z gumijastimi zaščitnimi rokavicami, da rastlinski sok ne pride v stik s kožo. Ob stiku kože z rastlinskim sokom prizadeto mesto takoj izdatno speremo z vodo. Plodovi so zelo strupeni in jih ne smemo zaužiti.
- Če smo odkrili še majhne mlade rastline v začetku rasti in te rastejo na gosto, jih odstranimo z vrtno grebljico.
- Če so rastline že večje, pulimo cele rastline s korenomo vred. Če koren ob puljenju ostane v zemlji, zadostuje udarec z rovnico, da odsekamo zgornji debeli del korena s poganjki prihodnjega leta. Lahko uporabimo tudi lopato ali nož. Lopato zasadimo v zemljo v oddaljenosti 5-6 cm od rastline pod kotom 45 stopinj in odrežemo vrhnji del korenine, na katerem se nahajajo vsi brsti. Preostali del korenine v zemlji propade. Rastlina ponovno odžene samo v primeru, da je bila slabo odrezana.
- Odstranjene rastline se odloži na drevesne štore, zatakne med veje drevja tako, da se s koreninami ne dotikajo tal in da se ponovno ne ukoreninijo. Pomembno je, da se odstrani rastlina z zgornjim delom korena, da ne požene ponovno. Priporočljivo je rastline odstraniti pred cvetenjem in plodenjem.
- Rastline v primeru goste zarasti lahko tudi pokosimo od julija do avgusta tik pred cvetenjem in ko še nimajo oblikovanih plodov. Zaradi izredno velikega nastanka semen je treba preprečiti produkcijo novih semen in tako se začne zaloga semen v zemlji izčrpavati. Če rastline ponovno odženejo, je treba košnjo ponoviti. Stebla režemo čim nižje pri tleh. Na tak način preprečimo nastajanje plodov, zorenje novih semen in posledično postopoma zmanjšujemo zalogo semen v tleh. S to metodo ne zmanjšamo števila rastlin, ampak preprečujemo širjenje.
- Če rastlin nismo uspeli pravočasno pokositi v času cvetenja, je treba v primeru plodenja plodove, tudi zelene, obrati preden dozori. Odstrani se plodove in socvetja, da jih ne raznašajo ptice. Če jih pustimo na odstranjeni rastlini, rastejo le-ti naprej in ptice se hranijo z njimi in jih raznašajo!
- Cvetove in plodove se odlaga v rjave zabojnike za organske odpadke, ker se z industrijskim kompostiranjem pri temperaturah nad 55°C seme uniči.
- Po odstranjevanju rastlin je treba orodje očistiti in prav tako gozdarsko mehanizacijo, da nehote ne raznašamo semen.
- Puljenje rastlin je najbolj uspešna metoda, s katero popolnoma uničimo celotno rastlino. Košnja le za nekaj časa odloži puljenje rastlin. Rastišča, kjer je navadna barvilnica prisotna, je več let treba spremljati, da pravočasno odkrijemo ponovno ali na novo odgnale rastline.
- Puljenje in košnjo je treba opravljati več let zapored, in sicer toliko časa, da se izčrpajo korenine in zaloga semen v tleh.
- Zelo pomembno je, da z odstranjevanjem cvetov in soplodij preprečimo nastajanje novih semen. Če preprečimo njihovo nastajanje in raznašanje, bomo z odstranjevanjem mladih, na novo vzkaljenih rastlin počasi izčrpali že obstoječo zalogo semen v tleh.

- Z obhodom po rastiščih v septembru in še v oktobru (v primeru tople jeseni tudi še novembra) odstranimo mlade rastline, ki so vzkalile čez poletje. Tako prihranimo veliko časa za odstranjevanje v prihodnjem letu, saj je puljenje majhnih rastlin lažje in uspešnejše.
- Čim hitreje ukrepamo na rastišču, manj sredstev in časa bo potrebno za njeno obvladovanje.
- Priporočljivo je, da vsaj 3-krat letno od konca junija do začetka novembra preverimo znana rastišča navadne barvilnice, da se rastline prekomerno ne razrastejo in da jih odstranimo pred cvetenjem. Če pa jih spregledamo in plodijo, jim pa najprej odstranimo plodove, nato pa spulimo še celo rastlino s koreninami vred. Velike rastline se rade zatrgajo, zato jim skušamo z nožem ali z rovnico odrezati 5 do 6 cm korenine.

5.2. UKREPI IN NAVODILA ZA ODSTRANJEVANJE JAPONSKEGA DRESNIKA

Najbolj pomembno je, da začnemo odstranjevati mlade rastline z ročnim puljenjem in ko je le teh še malo. Ker se razmnožuje vegetativno, torej požene iz vseh rastlinskih delov, je zelo pomembno, da smo temeljiti in da odstranimo vse dele rastline z rastišča.

Odlaganje korenin in stebel rastlin med biološke odpadke se je izkazalo za ustrezno! Po zadnjih ugotovitvah je industrijsko kompostiranje, kjer temperature presežejo 55 stopinj za japonski dresnik ustrezno, ker korenike in stebela pri tej temperaturi propadejo. Odstranjenih rastlin pa ne odlagamo na domači kompost, nikakor pa ne na gozdne robove, na obrežja niti v struge potokov, ker ga tako razširjamo. Pozor: Za novo rastlino je dovolj 1 g odvržene odstranjene rastline!!!

Odstranjevanje japonskega dresnika je dolgotrajno, sploh, če rastline nismo odstranili v celoti, če so se nam npr. korenike zatrgale. Tako kot plevel na vrtu je japonski dresnik absolutni zmagovalec in izpodrine lahko avtohtone rastlinske vrste v okolici, če ga ne odstranimo. Njegova rast je izjemno hitra, lahko požene do 15 cm dnevno, izpodriva druge vrste in si na ta način širi svoje rastišče. Zato je treba vztrajati in ga odstranjevati **vsaj na dva do tri tedne in kar nekaj let**. V kolikor so rastline že nekaj let stare in grmovne rasti, je odstranjevanje treba izvajati še bolj temeljito s puljenjem in s prekopavanjem korenik v največji možni meri z vrtnim orodjem. Odstranjene zemlje ne prenašamo iz rastišča, ker ga na tak način tudi razširjamo. Pri večjih rastlinah se moramo zavedati, da so naša prizadevanja še dolgotrajnejša, saj njegove korenike segajo lahko od 5 do 7 m v globino, kar je nemogoče prekopati.

Če odstranjevanje ponavljamo dovolj dolgo in poganjke redno (na 14 dni) odstranjujemo, bomo sčasoma oslabili rastline, ker se bodo zaloge rezervnih snovi v podzemnih delih izčrpale. Vendar pa to pomeni večletno redno ukvarjanje s sestojem, preden lahko pričakujemo rezultat. Odvisno od naše vztrajnosti in pogostosti akcij.

Zastiranje s črno gradbeno folijo odporno proti UV žarkom, ki mora biti večja od sestoja dresnika (tako da vsaj 1 meter sega prek njegovih robov), je smiselno le, če predhodno odstranimo vse nadzemne poganjke ter čim več podzemnih. Po izkušnjah Zavoda RS za varstvo narave, po 5 letih folijo lahko odstranimo. Priporočeno je spremljanje rastišča in takojšnja odstranitev morebitnih poganjkov.

Še bolj uspešna se je izkazala metoda prekrivanja s filcem, ki so jo uporabili na več rastiščih v Triglavskem narodnem parku. V treh letih so japonski dresnik izčrpali. Po odstranitvi folije so posejali ajdo.

Kot uspešna metoda se je izkazala tudi paša koz in ovc na mladih rastlinah, če s pašo vztrajamo čez celo vegetacijsko sezono. Po 2 do 3 letih naj bi se japonski dresnik izčrpal.

V kolikor ga pokosimo s kosilnico z nitko, ga tudi nehote razmečemo naokoli in znova požene iz pokošenih delov rastlin. **Zato košnja z nitko ne pride v poštev!** Bolj primerna je košnja s klinami v naravnem okolju, pod pogojem da vse odstranjene rastline pobremo in jih odpeljemo na deponijo, kjer je urejeno industrijsko kompostiranje. V poštev pridejo še druge kosilnice, predvsem tiste za košnjo na zelenicah, ki sproti pobirajo pokošen material v posodo na praznjenje. Nato se ta material industrijsko kompostira. Npr. v primeru vzdrževanja obcestnega pasu žal ne gre drugače, ker so tam rastline že tako na široko in linijsko razraščene, da jih ni možno obvladati drugače. Vendar ta način ne prispeva k trajnemu odstranjevanju, prav nasprotno. Takoj po košnji bi morali pokošene površine mehansko ali strojno prekopati, da bi odstranili korenike in ta ukrep ponavljati na 2 do 3 tedne, to je cca 12x na leto ter nekaj desetletij, da bi rastline popolnoma oslabele ali pa kombinirati s prekrivanjem z gradbeno folijo. V primeru strojnega odstranjevanja, je treba orodje, naprave ter stroje, npr. kolesa in gosenice, dobro očistiti, izprati z vodo, sicer odstranjene dele rastline prepeljemo drugam. To je najbolj pogost način razširjanja. Na kolesnicah, gosenicah strojev, ga nehote raznesejo npr. iz peskokopov ali kamnolomov, kjer je prisoten, na območja gradbenih posegov.

Pri odstranjevanju japonskega dresnika je ključnega pomena pogosto in redno večletno vztrajno odstranjevanje nadzemnih in podzemnih delov ter ustrezno ravnanje z odstranjenimi deli rastlin in z zemljino. Na manjših rastiščih je ključ za uspešnost zgodnje prepoznavanje rastlin in hitro ukrepanje. Na večjih rastiščih pa je rešitev v sodelovanju na vseh ravneh in v skupinskem pristopu.

Postopno odstranjevanje japonskega dresnika s puljenjem nadzemnih in prekopavanjem podzemnih delov od rastišča do rastišča se je izkazalo kot uspešno. Bolje se je odločiti za manjša rastišča in na tistih redno odstranjevati rastline od spomladi, ko so rastline še mlade, na 2 do 3 tedne do konca poletja. Po 3 letih bo bistven upad na rastišču in lahko dodamo novega, na prvem pa vztrajati še kakšno leto ali dve. Po desetih letih se rastline izčrpajo. Rastišče se preveri še enkrat letno. Izjemno uspešna se je izkazala metoda posvojitve rastišča, kjer društva kot skrbniki manjšega omejenega rastišča japonskega dresnika, odstranjujejo rastline 3-krat na leto s puljenjem in prekopavanjem. Zato smo to metodo privzeli kot projektno metodo LAS Posvoji invazivko.

Uspešna se je izkazala tudi metoda s prekrivanjem s PVC folijo na večjih rastiščih. Pred prekritjem se z gradbeno mehanizacijo strojno prekoplje nadzemne in podzemne dele rastlin ter odstranjene rastline z zemljinami vred odpelje na komunalno deponijo, kjer gre ves material v industrijsko kompostiranje. Nato se rastišče vsaj 1 m stran od odstranjenih rastlin dresnika prekrije s črno PVC folijo. Posamezne rastline še poženejo, vendar se jih takoj odstrani (izpuli ali prekoplje s koreninami). Rastišče se spremlja vsaj 5 let. Ko je popolnoma izčrpano, se folijo odstrani in se zasadi z domorodnimi rastlinami, zaseje z ajdo ali se zatravi (odvisno od namenske rabe zemljišča).

Primer prekritja s črno PVC folijo. Foto: Maja Brozovič

Pri japonskem dresniku je ključno zgodnje odkrivanje in takojšen odziv. Če se na neki lokaciji pojavi na novo, le nekaj osamljenih rastlin, ga je treba nemudoma populiti, spremljati rastišče in sproti odstranjevati nove poganjke. S tem preprečimo razvoj obsežnega koreninskega sistema in z enostavnim srotnim puljenjem posameznih poganjkov po dveh letih rastlino lahko trajno odstranimo.

5.3. UKREPI IN NAVODILA ZA ODSTRANJEVANJE ŽLEZAVE NEDOTIKE

Cele rastline izpulimo še pred cvetenjem. V tem času ni nevarnosti, da bi nehote razsejali semena. Večje sestoje lahko pred cvetenjem tudi pokosimo, a je treba košnjo zaradi obraščanja rastlin večkrat ponoviti.

Pred cvetenjem izravnane rastline lahko kompostiramo v domačem kompostniku ali na mestu odstranjevanja v naravi. V zaboj med organske odpadke lahko odlagamo vse dele žlezave nedotike. Med organske odpadke, ki gredo v kompostarne, lahko odlagamo tudi cvetoče in semeneče rastline, le paziti moramo, da semen ne raztrosimo med transportom. Semena ne preživijo industrijskega kompostiranja. Žlezava nedotika je vključena na seznam invazivnih tujerodnih vrst Uredbe (EU) št. 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst.

Ukrep puljenja rastlin pred cvetenjem naj se izvaja enkrat letno (konec julija, začetek avgusta) vsaj tri leta zapored dokler se zaloga semen v tleh ne izčrpa. Mlade odstranjene rastline se odlagajo na rastišču na šture, na dračje, na vejevje, kjer se posušijo (dvignjene od tal, da se ponovno ne ukoreninijo). Ker je nedotika enoletnica, se rastlina ne izčrpa, saj po naravni poti vsako jesen cela rastlina propade, semena pa nadaljujejo rod. Ker so praviloma kaljiva do 18 mesecev, sem in tja manjši delež do 3 leta, je treba le preprečiti razvoj semen in rastišča še nekaj let spremljati.

5.4. UKREPI IN NAVODILA ZA ODSTRANJEVANJE ZLATE ROZGE

Posamične rastline lahko ročno izkoplremo in pri tem pazimo, da odstranimo vse podzemne dele, ali jih populimo. Širjenje manjših sestojev lahko omejimo s košnjo ali odstranjevanjem rastlin (s puljenjem s koreniki vred) še pred cvetenjem. S tem preprečimo vnašanje novih semen v talno zalogo semen in s tem kalitev novih rastlin. S pogosto košnjo sčasoma izčrpamo zaloge hranil v korenikah in rastline počasi propadejo. Različni viri navajajo, da košnja dvakrat letno (maja in avgusta) več let zapored lahko zmanjša sestoj zlate rozge. Priporočljivo je puljenje 2x letno ali košnja 4x letno, da preprečimo širjenje na nova rastišča.

Necvetoče mlade rastline lahko odložimo na šture, odlagamo na gozdne ceste ali zatikamo za vejevje, da se posušijo (dvignjene od tal, da se ponovno ne ukoreninijo). V primeru, ko je rastlin več, jih odpeljemo v rjave zabojnike za organske odpadke ali odpeljemo na deponijo v kompostiranje. Cvetoče rastline pa je treba oddati v sežig ali kompostarno, saj pri industrijskem kompostiranju semena in korenike propadejo. Sušenje ne zadošča, saj se na posameznih cvetočih poganjkih semena do konca razvijejo in razširjajo v okolico. V sežig ali kompostarno je treba oddati tudi izkopane podzemne dele, da se ponovno ne ukoreninijo.

Kot uspešna metoda na prostovoljnih akcijah se je izkazalo puljenje mladih rastlin pred cvetenjem 3x letno od maja do avgusta ali v začetku septembra vsaj 3 leta. Uspešno je tudi mulčenje in strojna košnja večjih površin 1x do 2x letno pred cvetenjem dokler se rastlin ne izčrpa.

6. SKLEP

Z akcijskim načrtom smo v prostorski podlagi občinskega prostorskega načrta (PISO) evidentirali rastišča ITV pretežno na območjih z naravovarstvenim statusom in določili ukrepe ter navodila za njihovo odstranjevanje. Akcijski načrt bo dopolnjen pred iztekom LAS projekta v naslednjem letu, ko bomo evidentirali še nova rastišča ITV ter tudi ovrednotili uspešnost akcij »posvoji invazivko«. Z organiziranimi akcijami z društvi se krepi zavest lokalnega prebivalstva o nujnosti ohranjanja narave oz. ohranjanja biotske raznovrstnosti za preživetje človeka. Načrt je lahko hkrati podlaga za spremljanje stanja okolja v Občini Mengeš in ustrezna podlaga za pridobivanje EU sredstev za ohranjanje narave.

Z organiziranim in sistematičnim projektnim pristopom odstranjevanja ITV z društvi se omejuje ali celo izčrpajo rastišča ITV, v kolikor rastline odstranimo hitro in ko jih je še malo (pristop ZOHO: zgodnje obveščanje in hitro odzivanje). V akcijskem načrtu smo določili prioritete, katere ITV odstranjujemo prednostno, glede na to, kje so projektne akcije že potekale v letu 2025 ali se nadaljujejo v letošnjem letu ter kje bi jih bilo treba prednostno načrtovati v prihodnje.

Akcijski načrt je dostopen in prikazan v prostorskem sistemu PISO občinskega prostorskega načrta kot sloj z opisi rastišč z ukrepi, navodili in prioritetami, ki so navedene v zgornji tabeli (Tabela 1). Zato v vsebinskem delu tega načrta nismo prikazali lokacij rastišč ITV podrobneje grafično, ampak le s pregledno karto lokacij (Karta 1).

S projektnimi izkušnjami na lokalnem nivoju lahko pomembno prispevamo k ozaveščanju o problematiki ITV vrst pri projektih s ciljem preprečevanja širjenja in zmanjšanja vnosa ITV v okolje na regionalnem in državnem nivoju. Navedeni projekti vključujejo tudi različne skupine ter spodbujajo sodelovanje in povezovanje različnih generacij.

7. VIRI IN LITERATURA

- <https://www.tujerodne-vrste.info/vrste/zlezava-nedotika/>;
- <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/varstvo-okolja/invazivne-tujerodne-vrste/invazivne-tujerodne-rastline/orjaska-in-kanadska-zlata-rozga/>, 2020;
- <http://www.ljubljanskobarje.si/aktualne-novice/nova-brosura-o-invazivnih-tujerodnih-vrstah-na-ljubljanskem-barju>, 2016;
- <https://www.invazivke.si/dat/prirocnik.pdf>, 2017;
- <http://www.program-podezelja.si/sl/knjiznica/101-invazivne-rastline-v-kmetijski-krajini/file>, Sonja Rozman, 2016;
- http://www.karavanke.eu/resources/files/pdf/Porocila_studije_strategije/Porocilo_Lepi_coveljc_1.pdf, Andreja Slameršek, 2010
- <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/varstvo-okolja/invazivne-tujerodne-vrste/invazivne-tujerodne-rastline/orjaska-in-kanadska-zlata-rozga/>
- <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/varstvo-okolja/invazivne-tujerodne-vrste/invazivne-tujerodne-rastline/zlezava-nedotika/>
- Stare Marija, Navadna barvilnica – invazivna tujerodna rastlina, problematična za obnovo gozdov, Gozdarski vestnik, 76/2018, št. 2;
- Ogris N. 2020. Spletna aplikacija Invazivke : različica 3.3. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije. <https://www.invazivke.si>;
- <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/varstvo-okolja/invazivne-tujerodne-vrste/invazivne-tujerodne-rastline/pelinolistna-zvrklja-ambrozija/>;
- <https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/gozdna-drevesa/robinija>;
- https://www.tujerodne-vrste.info/wp-content/uploads/2019/11/LIFE-ARTEMIS_terenski_prirocnik_druga_dopolnjena_izdaja.pdf;
- https://www.skocjanski-zatok.org/wp-content/uploads/2021/03/Porocilo_SPS_2020_rastline.pdf;
- Uredba (EU) št. 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst, UL L 317, 04.11.2014, str. 35-55,
- Pregledna karta rastišč navadne barvilnice v okolici Jabel pridobljena s strani ZRSVN, izdelana 2021,
- https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Invazivne-vrste/strokovne_podlage_poti_vnosta.PDF,
- https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Invazivne-vrste/Prednostne_poti_vnosa_ITV_dopolnitev_2024.pdf,
- Akcijski načrt za obravnavanje prednostnih poti vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst, ki zadevajo Unijo (2022 – 2027), MOP, maj 2022, URL:https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Invazivnevrste/akcijski_nacrt_obravnavanje_prednostnih_poti_vnosa_2022_2027.pdf (citirano: 1. 8. 2023),
- https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Invazivne-vrste/IASUredba_Splosno.pdf,
- Seznam invazivnih tujerodnih vrst, ki zadevajo Unijo (posodobljen 7. 8. 2025)https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Invazivne-vrste/IASUredba_Vrste.pdf